Ч. 20. Р. 1904. Вип. IV.

ХРОНІКА

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

1904, вересень - грудень.

Засїданя Видїлу.

XVIII зас. дня 12 жовтня.

1) Постановлено вислати письмо до маґістрату м. Львова, аби видав Товариству промислову карту на веденє переплетнї. 2) Принято на управителя книгарнї д. Авґуста Дермаля з Відня і уложено точки, на підставі яких має бути зроблений з ним контракт. 3) Постановлено дати книгарнї С. Комонєвского в Тернополї вибір видань у коміс. 4) Принято до відомости умову з кольпортером, зроблену з ним референтом книгарнї. 5) Признано возьному

Квасниці одноразово 40 кор. підмоги. 6) Ухвалено не давати цілого накладу на книжку д. І. Верхратського „Зоольоґія“ з причини її великих коштів, на які Виділ не має ніякого покритя, але причинити ся до виданя сумою 1.000 кор., колиб автор хотів її друкувати. 7) Ухвалено розписати конкурс на підмогу з фонду А. Бончевського в сумі 440·52 кор. з терміном вношеня подань до 15 падолиста. 8) Принято трьох нових членів. 9) Принято до відомости, що президія вислала від Товариства і Л. Н. Вістника привіт проф. М. Карєєву по поводу його ювилея, за що він прислав подяку. 10) Признано д. С. Томашівському 40 кор. підмоги на кошти наукової подорожи до Унґвара. 11) Принято до відомости, що статут Товариства затверджений вже намісництвом і видрукований. 12) Признано деякі книжки безплатно читальні філії Просьвіти в Сокали та читальні Просьвіти в Заставні. 13) Ухвалено викреслити з членської книги тих членів, що залягають більше як рік із вкладками.

XIX зас. дня 17 падолиста.

1) Відчитано скаргу переплетника Е. Спожарського проти Товариства з жаданем відшкодованя за те, що буцім то Товариство зірвало з ним контракт, відбираючи йому оправу шкільних книжок і заводячи свою власну переплетню і вислухано відповідних пояснень д. К. Паньківського, по чім ухвалено віддати цілу справу адвокатови для переведеня процесу. 2) Відчитано письмо комітету, що уряджує ювилей д. М. Павлика і ухвалено вислати від Товариства д. Павлику привітне письмо і виплатити на ювилейний дар 200 кор. Постановлено також узяти участь в ювилею д. Івана Левицького, який задумано обходити в Київі. 3) Постановлено в справі полагодженя університетської фундациї, запросити дра В. Дутчака, адвоката в Чернівцях, відпоручника фундатора, на конференцію. 4) Принято до відомости подяку д. С. Громницького за вибір його на почесного члена. 5) Ухвалено подякувати дру В. Полянському в Білграді за книжки, даровані до бібліотеки. 6) Признано безплатно деякі книжки тов. „Січ“ у Кучурові малім.

XX зас. дня 27 падолиста.

1) Вислухано справозданя проф. М. Грушевського і дра Івана Макуха з дотеперішних пертрактаций з адвокатом дром В. Дут-

чаком у справі університетської фундациї. 2) Безпроцентову підмогу з фонду А. Бончевського надано студентови фільософії Федорови Ґоліїчукови. 3) Постановлено винайминти льокаль на книгарню в камениці Дидиньского при ул. Театральній, ч. 1. 4) Постановлено, що головний напис над книгарнею має бути в українській мові, а побічні у французькій, німецькій і польській. Заграничні книжки постановлено продавати по реальнім курсї. 5) Признано Зенонови Кузелї, студентови фільософії в Відні 300 кор. підмоги на дальші студії. 6) Ухвалено надвижку гроший з буджету археоґрафічної комісиї на її бажанє призначити на систематичне збиранє архівних матеріялів до історії України.

XXI зас. дня 15 грудня.

1) Вислухано промови, яку посьвятив голова памяти помершого академіка Ол. Пипіна і дійсного члена Товариства та пошановано память його повстанєм із місць. Заразом принято до відомости, що президія вислала жалібну телеґраму по причині смерти покійника до Петербурга. 2) Вибрано комісию з дра К. Студинського, д. К. Паньківського і дра Г. Гарматія, яка має виробити проєкт службової праґматики для урядників і служби Товариства. 3) Принято до відомости контракт із Дидиньским за льокаль на книгарню, що має бути списаний перед першим січнем. 4) Ухвалено випустити скорочене виданє поезий О. Федьковича. 5) Постановлено вислати делеґата до Київа на ювилей д. Івана Левицького. 6) Постановлено закупити для переплетні машину до смарованя клейом окладинок. 7) Постановлено, що від нового року має вести управитель переплетні д. Гартель окремі книжки і касу. 8) Принято резиґнацію д. М. Павлика з бібліотекарства і признано йому виїмково з огляду на повну нездібність до працї одноразову відправу в висоті дворічної платні (3.000 кор.), одначе без прецеденсу для иньших функціонарів Товариства. 9) Передано тимчасове заступство бібліотекаря д. К. Паньківському, а рівночасно ухвалено розписати конкурс на бібліотекаря. 10) Признано по 10 кор. на коляду для бідних дітий школи ім. Маркіяна Шашкевича і ім. Шевченка та школи вправ при жіночій учительській семінарії. 11) Принято одного члена.

Засїданя секций і комісий.

Засїданя історично-фільософічної секциї.

XIV зас. дня 2 падолиста.

1) Проф. М. Грушевський предложив першу частину пятого тому „Історії України-Руси“, яку ухвалено надрукувати в VIII т. „Збірника“ секциї. 2) Він же предложив реферат д. Ф. Вовка про „Народнїй календарь у Воронїжчинї“ М. Дикарева, який ухвалено надрукувати в „Матеріялах до укр. руської етнольоґії“.

Зміст працї проф. М. Грушевського:

Предложена частина обіймає пять роздїлів працї. По вступній главі, де подано загальний погляд на еволюцію суспільно-полїтичного устрою українських земель під впливом права в. кн. Литовського і Польщі, наступає огляд еволюції суспільних верств: привілеґіованої (князї й пани, шляхта привілеґіована, шляхта служебна) (гл. II), непривілеґіованої селянської (гл. III), півпривілеґіованих — міщанства, духовенства православного (гл. IV), потім огляд управи — орґанїзації провінціяльної адмінїстрації під властию в. кн. Литовського і Польщі, і участи провінцій в загально-державній управі й тягарах.

Зміст працї М. Дикарева: Посмертна праця небіжчика М. Дикарева становить собою дуже корисний причинок до української етноґрафії, містячи у собі матеріял із досї ще мало вислїженої Воронїжчини. Автор записав у порядку дневнім усе, що міг знайти відповідного до кожного дня у році. Окрім того додає народні звичаї що до Масниці, Посту, Великодня, Трійці

і т. д., подає усе, що належить до Тижня (окремих днїв неділї) Місяця і Року з його поділами Весною, Лїтом, Осенею і Зимою. Під усїма рубриками знаходимо дуже детальні звістки про ріжні етноґрафічні звичаї і річи, як напр. про писанки і їх виріб, веснянки, вінки, покуманнє і т. и., а також дуже численні пісні. У кінцї додані ще народні прикмети що до погоди. Бувши записаними у сторонї, де стикають ся дві народности, українська і великоруська, матеріяли д. Дикарева мають особливу вартість із погляду порівняної етноґрафії.

XV зас. дня 2 грудня.

1) Др. І. Франко відчитав працю п. н. „Нові матеріяли до історії Коліївщини“. 2) Д. Іван Кревецький предложив працю п. н. „Оборонна орґанїзація руських селян на галицько-угорськім пограничу в 1848—9 р.“. Обі працї ухвалено друкувати в „Записках“. 3) Др. С. Томашівський інтерпелює в справі видаваня корпусу народнїх пісень, для яких мінїстерство заанґажувало приватного чоловіка, а поминуло Товариство, як одиноко компетентне в тій справі. По дискусиї над сею справою ухвалено в порозумінню з фільольоґічною секциєю і етноґрафічною комісиєю віднести ся до Виділу, аби поробив відповідні представленя в мінїстерстві.

Зміст працї дра І. Франка: Подаючи до друку невидану доси польську поему про уманську різню 1768 р. др. Франко на її підставі та на підставі критичного роздивленя польських споминів про ту подію висловлює думку, що польські мемуаристи, а за ними й усї пізнїйші історики сеї різнї напустили масу туману, подають багато фантастичного, а головно в десятеро прибільшують розмір катастрофи та надають їй иньший полїтичний характер, нїж вона мала на правду. Автор зупиняєть ся специяльно на деяких мемуарах і показує, що прим. за мемуар Лїпомана дотеперішнї історики вважали компіляцію далеко пізнїйшу та рішучо не Лїпоманову, що зтв. мемуари Тучапського зовсїм не походять від нїякого Тучапського, Василіянина, що був сьвідком різнї, але були написані пару лїт по різнї о. Корчинським, наступником о. Костецького на уманськім ректорстві, отже не сьвідком-очевидцем різнї. Одинокий очевидець різнї, Веронїка Кребсова, писала свої спомини аж 1828 р., маючи 77 лїт від роду і наповнила їх байками та видумками, так що опублїкована тепер поема, хоча користуєть ся записками о. Корчинського, то обік сього подає масу нових

деталів, у яких справді видно очевидця і набирає першорядної ваги для представленя історії уманської різні. Автор кінчить вказівками на иньші, доси ще неопублїковані реляції про ту різню, та бажанєм, щоб по їх опублїкованю була доконана критична провірка всїх відомих доси споминів і документів про ту подію.

Зміст праці д. І. Кревецького: Мадярське повстанє в 1848—49 рр. змусило австрийське правительство сконцентрувати всї свої військові сили на зревольтованій териториї. Через те полишило воно без відповідного догляду иньші свої провінциї, передовсїм Східну Галичину, де ще від 1830 р. тлїла непогасла іскра польської революциї. Польська шляхта зі Сх. Галичини стала тепер численно переходити Карпатські гори і прилучати ся до мадярського повстаня. Щоби не допустити до таких переходів, а ще більше щоби відбивати напади мадярських повстанцїв на Східну Галичину, з'орґанїзувало австрийське правительство на цїлім просторі східно-галицько-угорського погранича краєву оборону з руських селян у числї над 50 000 людий. — Історія орґанїзованя тих селянських кадрів, їх характеристика і їх оружна акция на галицько-угорськім пограничу творить головний зміст згаданої розвідки, опертої на неоголошених урядових актах і приватних записах очевидцїв.

Засїданя фільольоґічної секциї.

IV засїдани дня 18 падолиста.

1) Директор секциї, др. І. Франко відчитав письмо комітету для обходу ювилея 25-лїтної лїтературної дїяльности д. М. Павлика і подав коротко її характеристику. Опісля ухвалено вислати від секциї д. Павликови привітне письмо. 2) Др. К. Студинський предложив працю д. І. Созанського п. н. „Письменська спадщина В. Ільницького", яку ухвалено друкувати. 3) Др. І. Франко предложив працю п. н. „Причинки до української ономастики", призначену до „Наукового Збірника", що має вийти в 1905 р.

Зміст праці д. І. Созанського: Автор переглянув рукописну спадщину Василя Ільницького і вибрав із неї найцїкавійший матеріял для публїкациї в „Записках" Товариства. З записок Ільницького подав автор отсї: І. Рік 1848. II. Завязанє

Ради Руської в Станіславові 1848 р. III. Собор „учених“ у двох редакціях. IV. Виклад про словяиську фільософію, який виголосив Ільницький на соборі „учених“. V. Проєкт орґану „Матиці“. VI. Мисли над образованєм малор. язика. VII. Листи. Самі матеріяли попередив автор вступом, в якім зупиняєть ся над кождою записою, обговорює її вартість та додає від себе доповненя і уваги. Більшість сих записок подає нам дуже цікаві причинки до пізнаня культурного руху Галицьких Русинів, почавши від 1848 р. Статї про собор „учених“ містять у собі не в порівнаню більше даних, чим „Очерк“ Якова Головацького. В замітках Ільницького про образованє малор. язика та в проєктї орґану Матиці находимо вірну характеристику літерат. прямованя Галицьких Русинів у 50 і 60 роках мин. віку, як і неменше цікавий причинок до пізнаня особи Мик. Устияновича. До сих літературних матеріялів долучив автор кілька листів із приватної переписки В. Ільницького, з яких годить ся піднести лист Г. Онишкевича, як інтересну характеристику літерат. роботи Буковинських Русинів у 80 роках.

Зміст праці дра І. Франка: Згадавши на вступі про важність досліду над прозвищами і про дотеперішні працї на тім полї у нас (проф. Сумцова та др. Вол. Охримовича) автор подає проби систематики прозвищ, зроблені обома сими вченими і зупиняєть ся над ґрупою прозвищ тепер або вимерлих, або близьких вимертя, а власне над прозвищами, що мають форму gen. sing. masc. або femin. від імени патронїмічного або метронїмічного або иньшого (Іван Панькового, Глухого, Кривої), далї над ґрупою, що має форму gen. plur. neutr. прим. Процевят, Романчат, і нарештї посередню ґрупу plur. neutr. Романча, Процевя і т. и. На основі актового матеріялу, опублїкованого в перших чотирьох томах Жерел до історії України Руси автор досліджує соціяльний і національний підклад тих прозвищ і пробує винайти звязок між ними і устроєм тзв. дворищ у нашім краю.

Засїданя мат.-прир.-лїкарської секциї.

V засїданє дня 22 вересня.

1) Др. В. Левицький предложив працю Зенона Горницького п. н. „Проєкт еліпсоґрафу“ та „Бібліоґрафію і хроніку матема-

тичну". 2) Др. С. Рудницький предложив працю: „Про морфольоґічні відношеня горішного бігу Днїстра". Всї працї ухвалено друкувати в „Збірнику секциї". 3) Др. С. Рудницький предложив справоздане з наукової екскурзиї на Буковину і в Турчаньскі гори, яке принято до відомости. 4) Директор секциї, д. І. Верхратський повідомив секцію, що він годить ся з її ухвалою, аби секцію заступав у Виділї як делеґат д. В. Шухевич.

Зміст працї д. З. Горницького: Автор представляє винайдений ним модель еліпсоґрафу, подає його конструкцію, спосіб уживаня і аналїтичний доказ на се, що начеркнена крива буде дійсно еліпсою.

Зміст працї дра С. Рудницького: В першій главі описує автор топоґеольоґічно і морфольоґічно карпатську часть бігу Днїстра і його допливів (по части на підставі своїх екскурзий), звертаючи при тім головну увагу на ті питоменности тих річних долин, що кидають сьвітло на спосіб їх повстаня пр. на загально виразну поперечність долин, на врізані меандри деяких рік, річок і потоків, на напрям долин місцями зовсїм скісний зглядом напряму гірських хребтів і ґеольоґічних полос. В другій главі обговоривши коротко флїшеву фацієс та її стратиґрафію, автор розсмотрює морфольоґічні прикмети пісківцевої карпатської верховини, що належить до сточища Днїстра і кваліфікує її як „виобразовані ґраткові гори". З близших дослїдів виходить, що в обсягу карпатського сточища Днїстра належить виріжнити дві морфольоґічні области: західну (на схід по Стрий і Опір) і східну. Западна визначуєть ся скісним напрямом долин, долинами меандровими, більшим розвитком долин поздовжних, одностайністю довгих гірських хребтів і їх типово ґратковим уложенєм, вкінци-ж дивною постійністю висот хребтів та верхів. У східній области ґратковий тип значно менче виразний, бракує одноцїльних довгих хребтів та виобразованих поздовжних долин, напрям більших і лїпше виобразованих долин стає чисто поперечний, постійність хребтових та верхових висот у значній мірі уступає. В третій главі приступає автор до розвязаня проблєму витвореня річних долин сеї области головно на підставі морфольоґічних даних, тому що дотеперішних ґеольоґічних знимок не вважає достаточно докладними. Долини Днїстра і його всїх більших карпатських приток проломові в цїлости або в більшій части свого пробігу. Автор переходить по черзї всї теориї повстаня проломових долин і оглянувши їх

критично приходить до пересьвідченя, що річні долини проломові висше згаданої східної морфольоґічної области старші ніж ґірські хребти перетяті ними. Слідів давних озер та другостепенних переливів нема, так само нема жадних підстав до принимання епіґенези, а щоби вияснити тутешні проломи вспятною ерозиєю (теория Левля), требаб приймити так дивовижний збіг обставин, що теориї вспятної ерозиї не мож брати в рахунок. Проломи східної морфольоґічної области карпатського сточища Дністра треба отже вважати за тектонічні фалдові проломи. Де що інакші є відношеня в західній морфольоґічній области. Скісний зглядом хребтів і ґеольоґічних полос напрям тутешних проломових долин, дальше меандрові долини і дивна постійність хребтових та верхових висот приневолюють автора прийняти тут в епосі горішного міоцену кадовбову верхню, що могла повстати або під впливом морської абразиї, або і спільною діяльністю сухопутної ерозиї і денудациї (peneplain). Коли потім долішний денудацийний позем обнизив ся, врізали ся ріки в кадовбову верхню, однак давні відносини проявляють ся до нинї в напрямі долин і врізаних меандрів. Проломові долини західної морфольоґічної области карпатського сточища Дністра треба отже зачислити до денудацийних, випрепарованих проломів.

Засїданя археоґрафічної комісиї.

II зас. дня 2 падолиста.

Комісия нараджувала ся над пропозицією проф. М. Грушевського видати кодекс матеріялів до історії козаччини збірними силами і постановлено скликати анкету для з'орґанїзованя систематичної акції в архівальних студіях.

III зас. дня 2 грудня.

1) Др. К. Студинський подав до відомости стан друку „Памяток до укр. руської мови і лїтератури", т. V. 2) Проф. М. Грушевський повідомив комісию, що Видїл полагодив прихильно представлене комісиї, аби решту з субвенцій, признаних їй, полишити в її розпорядимости. 3) Постановлено вести далї копіоване документів до внутрішньої історії Галичини.

Засїданя правничої комісиї.

III зас. дня 21 жовтня.

1) Комісия уконституувала ся вибравши головою дра С. Дністрянського, заст. голови д. І. Чернявського, секретарем дра П. Рондяка. 2) Ухвалено в засадї потребу виданя науково обробленого систему суспільної економії і постановлено порозуміти ся в тій справі з Видїлом. 3) Постановлено обмінювати ся виданями з редакцією „Österreichische Richter-Zeitung.

IV зас. дня 5 грудня.

1) Др. С. Дністрянський предложив комісиї стан справи ревізиї цивільного кодексу. По дискусиї ухвалено звернути ся до всїх руських правників із просьбою, щоби надсилали комісиї свої уваги що до того, в якім напрямі вимагає цивільний кодекс змін, і коли зберегь ся матеріял, комісия обробивши його предложить кругам, що займають ся виготовленем реформи.

Справоздане з екскурзий.

I. Справоздане антропольоґічної експедициї д. Хв. Вовка.

Антропольоґічна подорож сього року мала на меті найбільше розслїди руського населення Карпат — Бойків і Гуцулів, особливо Буковинських. Перша частина експедициї відбута у дуже корисному товаристві дра Ів. Франка і д. Кузелї, почалась із Мшанця. Дякуючи ласкавій запомозї вп. о. Зубрицького у протягу більше як тижня можна було узяти досить численні поміри і зібрати чимало етноґрафічних спостережень, а також зробити і багато фотоґрафій. Відвіданнє ярмарку у Лютовисках теж дало чимало цікавих етноґрафічних результатів. Другим пунктом довших розслїдів була Дидьова, де теж дякуючи о. Кузїву можна було зробити досить численні поміри. Починаючи з Ліктя можна було замітити досить значну етноґрафічну зміну особливо що до ноші, а також по части й будівлї, зміна та показалась зовсїм рішучою за Турочками і особливо у Боринї. У Боринї відбули ся досить численні поміри, а також зроблено було кілька фотоґрафій дотичних церковної археольоґії. Подорож із Боринї через Висїчки, Комарники і Матків до Сморжа, а із Сморжа через Тухольку і Кальне до Лавочного дала теж дуже багато цікавих етноґрафічних спостережень і констатувала нові етноґрафічні відміни, залежні може бути від близького сусїдства Угорщини, а скорійш усього від того, що цїлком відрубний і оріґінальний етноґрафічний тип Старо-самбірських Бойків, коло Лавочного і далї по р. Стрию має у собі вже далеко більше спільного з Гуцулами. Цїле обійстє витягнене у одну довгу будівлю під одним дахом, майже виключне

у Мшанції, Дидьовій і далї — вже починає розриватись у Боринї, а коло Лавочного і далї ми бачимо вже чотирокутні оселї, хоч і не такі замкнені, як заграждa у Гуцулів. У ноші починаючи з Лавочного з'являєть ся вже друшляк, більш або меньш змінений гуцульський киптар; одежа стає більше кольоровою, особливо вишивки (на уставках), у котрих вже вбачаєть ся цїлком гуцульська поліхромія. Починаючи з Лавочного поміри були зроблені у Славську, у Тухлї, у Гребенові, у Скольому, у Синевідську і у Крушельницї, за ласкавою поміччю о. о. Качмарського, Давидяка, Мінька, Строцького і Здерковського, а також дра Чайківського у Скольому. Поміри ті дадуть спроможність сконтролювати виводи Коперницького, котрому напр. населеннє Тухлї видалось — і здаєть ся хибно — дуже відрубним від решти Бойків.

Експедиція на Буковину має багато завдячити ласкавій запомозї д. Поповича, головного інспектора народних шкіл краєвих, а також і д. л. народних учителїв, котрі не пожалували нї свого часу, нї чималої іноді, працї щоб полегшити роботу експедициї. Після майже тижньових помірів у Черновецькому краєвому шпиталї, де експедиція знов була принята з найбільшою ласкою д-ром Филиповичем, антропольоґічні поміри відбули ся у Бродинї, у Шипотї, у Селетинї, у Плоскій, у Серґіях, у Сторонцї-Путилові, де дуже багато причинив ся успіху помірів д. судія Федорович і у Дихтинцях. Ся частина подорожі мала особливу вагу тому, що буковинська Гуцульщина не була ще ніким відвідана і антропольоґічні поміри відбули ся там у перший раз. Досить велика серія фотоґрафій разом із результатами помірів дасть дуже корисний матеріял і для антропольоґії і для етноґрафії краю, руське населеннє котрого здаєть ся виявляє тіж самі відміни, як і населеннє галицької Гуцульщини, окрім може де-якого впливу румунського, котрий в усякому разї може ще бути дуже спорним, бодай з погляду антропольоґічного і етноґрафічного.

Перебравшись до ріки Черемошу і задержавшись кілька часу у Довгополї задля студий більше етноґрафічних, експедиція відвідала села по Чорному Черемоши: Ясенів-Горішній, Криворівню і Жабє, де з ласкавою поміччю о. о. Ів. Попеля і О. Волянського, а також ш. директора специяльного шпиталю у Жабю дра Добошинського і артиста д. Машковського, котрий у протягу

кількох літ студіює вже Гуцульщину з погляду артистично-етноґрафічного — зроблено було теж чимало помірів і фотоґрафій, а також плянів осель і т. п.

У протягу експедиції 1903 року мало ся найголовнійше на меті зібрати як можна більше помірів і длятого поміри відбували ся найбільше по великих центрах, де можна було знайти багато приступного матеріялу як наприкл. по шпиталях (у Перемишлі у Коломиї, у Чернівцях), по касарнях і кріміналах (у Коломиї і пр.). У подорожі сього року вважало ся більше корисним відшукувати антропольоґічний матеріял на місті, у його етноґрафічній обстанові, що давало спроможність окрім чисто етноґрафічних студий міряти цілі іноді досить великі родини і робити загальні обсервації типу і його відмін. Через се експедиція 1904 р. дала число помірів трохи меньше ніж торішня: коло 300, але-ж число фотоґрафій (майже усї зміряні люде були фотоґрафовані 2 рази: en face і en profil), а особливо етноґрафічних спостережень, було далеко більше. Окрім дуже численних (більш 600) фотоґрафій ноші і будівлї, плянів хат і обійстя, були зроблені дуже численні записи і між иньшим д. Кузеля записав ціле весїллє у Лавочному.

Таким побитом, окрім невеликої частини Бойків (на південь від Стрия) і Лемків, майже увесь простір руського склону Карпат був відвіданий і більш, або меньш обслїджений. Дуже пожадано було-б, як би сї студиї були закінчені ще експедиціями на Лемки і на Угорську Русь, досї ще нї з антропольоґічного, нї з етноґрафічного погляду майже цїлком не відому.

II. Справозданє з ґеольоґічної екскурзії дра С. Рудницького.

За запомогою уділеною Товариством др. Стефан Рудницький у липни 1904 взяв участь у научній екскурзії ґеольоґічній проф. дра Улїґа на Буковину, був при розслїдах бережної заглубини перликомезозоїчної коло Кімполюнґу, Пожорити і т. д., при знимці Чорного Дїлу над жерелами Перкалаба і оглянув скалицю в Красній. 2) В серпни 1904 відбув ґеоморфольоґічну екскурзію в жерельну область Днїстра. Її вислїди поміщені в розвідці п. з. Знадоби до морфольоґії карпатського сточища Днїстра.

До збирачів етноґрафічних матеріялів.

Дуже часто звертають ся до нас ріжні люди, особливо молоді, з запитом, як і що належить записувати від народа, аби опісля воно могло бути надруковане. Не маючи спромоги відповідати всїм із окрема, ми подаємо тут короткі вказівки, а коли-б хто хотів заняти ся виключно одним відділом записів, просимо звернути ся до нас по подрібні інформації, яких ми уділимо радо чи приватно, чи друком.

Перш усього, як належить записувати? Кождий запис мусить бути виразний, читкий, написаний лише на одній стороні паперу. Довші оповіданя найліпше списувати на чвертках звичайного паперу, меньші на вісїмках; приповідки, загадки, віруваня, ліки записувати на маленьких карточках, але все окремо; на одній карточці не можна писати дві приповідки або загадки; карточки по записї звязати шнурочками, аби не поровсипали ся. При довших оповіданях належить під кождим із окрема подати місце запису (село), імя оповідача і записувача; під такими короткими, як приповідки, вистане подати місце, а лише раз на одній картці написати своє імя і тої особи, що говорила. Призбирані матеріяли найліпше пересилати як рекомендовану перепаску або як пачку; листами коштує пересилка далеко більше. Довші оповіданя належить записувати дословно від оповідача під диктат, тому й треба його вперед навчити диктувати. Не можна від себе нїчого додавати до запису, анї викидати з нього. Правопись записів має бути шкільна,

але місцеві прикмети говору мають бути задержані. Коли говорять де: шепка, жеба, сіль, ходит, робєт, водов, юж цимра і т. и., то не можна тих форм справляти на: шапка, жаба, сіль, ходить, роблять, водою, вже, кімната — але лишити все без зміни. Віруваня і ліки можна передавати й своїми словами, але се належить виразно зазначити.

В найблизшій будучности будуть друкувати ся такі матеріяли — тому й їх головно треба записувати:

I. З пісень: а) Колядки (народні, не церковні коляди) і щедрівки. б) Козачки (шумки, чабарашки), коротенькі пісні до танцю, яких взірцем може послужити отся:

Ой продала баба вівцї
Тай купила бинду дївцї.
Бинда ясна, дївка красна,
Нема зубів, лише ясна.

Можна буде записувати й коломийки, але хто їх схоче записувати, мусить собі перше набути той том „Етнографічного Збірника", в якім вони тепер друкують ся (вийдуть десь у марті), щоб надрукованих уже не записував другий раз. в) Гагілки (найлїпше списати всї, що істнують в якімсь селї). г) При нагоді Різдва добре посписувати тексти і подати описи і малюнки вертепа, кози, геродів, уланів і иньших останків різдвяних народнїх ігор, не вважаючи на те, чи їх текст чисто руський, чи мішаний з польським або й зовсїм польський, коли лише їх представляють руські колядники руській публїцї.

II. Проза. а) Найбільшу увагу просимо звернути тут на демонольоґічні матеріяли: оповіданя про чортів, ріжних страхів, хованців (домовиків), блуд, смерть і персоніфіковані хороби, мерців, покутників (душ на покутї), висїльників і топельників, упирів, вовкулаків, відьом і чарівниць та знахорів і чарівників, хмарників (градобурів), інклюзників, закопані скарби. Для лїпшої орієнтації найлїпше справити собі „Етноґр. Збірник" т. XV, де вже такі матеріяли надруковані (кошт. 4 кор.)

б) Особливу увагу належить звернути теж на місцеві перекази (про гори, ріки, могили, скали, части села, луки, гаї, лїси, урочища і ин.), яких є багато в кождім селї, а яких до тепер у нас майже не записувано.

в) Так само важні оповіданя про історичні особи і події (не вигадані), хоч би й дрібні, прим. про духовних, учителів (давнійших), далї про панів, урядників, послів, міністрів, князїв і ин. (в нас є багато оповідань про цісаря Йосифа і Марію Тересу, про архикн. Рудольфа), про чумаків, опришків (Добуш), голод, холеру (і иньші пошести), неврожаї, бунти (лїси і пасовиска), страйки і иньші такі події.

г) Зьвірячий епос (де виступають зьвірі як герої) і байки (оповіданя з моральною тенденцією).

д) Приповідки (пословиці і загадки). Для орієнтації, як записувати приповідки, належить собі добути „Етн. Збірн.“ т. X (кошт. 3 кор.). Друкуєть ся і за два-три місяці вийде й другий том приповідок.

е) Віруваня (забобони) і народні ліки (народня медицина). Для орієнтації, як треба записувати віруваня, належить справити собі „Етн. Збір.“ т. V (кошт. 4 кор.). Народньої медицини в нас не друковано ще, а хто хотів би нею заняти ся спеціяльно, тому поручаємо познайомити ся вперед із книжкою д-ра Ю. Талька-Гринцевича „Zarysy lecznictwa ludowego na Rusi południowej“, яку можна у Львові позичити в кождій бібліотецї, або дістати в кождій антикварні по невисокій цїнї (4—6 кор.). При записуваню народ. медицини треба описувати всьо дуже докладно; такі загальні записи, як: „На біль голови прикладають бараболї“ — нїчого не варті, бо анї не знати, в котре місце голови її прикладають, анї в якім виді: чи сиру, чи варену, чи краяну, чи терту і т. д.

ж) Можна також записувати анекдоти, казки, новелї, леґенди, але для того належить собі справити відповідні томи „Етноґр. Збірника“, щоби не записувати другий раз того самого. (Анекдоти — Етн. Зб. VI, цїна 4 кор.; казки — Етн. Зб. VII, цїна 2 кор. (також III—IV, XV т.); новелї — Етн. Зб. VIII, ц. 2 кор.; леґенди — Етн. Зб. XII—XIII, ц. 6 кор.).

Ми подаємо тут лише загально доступні і не дорогі книжки, бо фолькльорна лїтература незвичайно широка. Кождому одначе, що схотів би заняти ся яким спеціяльним предметом або студією над якою фолькльорною темою, послужимо радо докладнїйшими вказівками.

На кінці зазначимо, що кождий співробітник дістає безплатно ті томи „Етноґр. Збірника“, в яких друковані його матеріяли. Коли-б записаних матеріялів було більше число, тоді може записувач дістати безплатно й иньші томи „Етноґр. Збірника“, а навіть иньші етноґрафічні видання Товариства. Всї записки належить пересилати під адресою: Наук. Тов. ім. Шевченка. Львів, ул. Чарнецького, 26. Для етноґрафічної комісиї.

Др. І. Франко. *Вол. Гнатюк.*

Участь Товариства в ювилеях.

В осени обходжено кілька ювилеїв, в яких Товариство і редакція Літ. Наук. Вістника брали участь. Хронольоґічно належить згадати тут на першім місції про ювилей визначного российського ученого Миколи Карєєва, якому вислано привітну телеґраму такого змісту:

Наукове Товариство імени Шевченка і редакція Літературно-Наукового Вістника засилають свому високоповажному співробітнику й прихильнику з нагоди трицятипятилїтя наукової діяльности сердечний привіт і бажання довгої плідної діяльности.

Грушевський. *Франко.* *Гнатюк.*

На сю телеґраму прислав ювилят відповідь такого змісту:

Приношу самую искреннюю, самую глубокою, самую сердечную благодарность Научковому Товариству имени Шевченка и Редакціи Литературно-Научковаго Вѣстника, оказавающихъ мнѣ великую честь причисленіемъ меня къ своимъ сотрудникамъ, за поздравительную телеграмму и выраженыя въ ней пожеланія.

Душевно преданный и всегда готовый быть полезнымъ Товариству и Лит.-Наук. Вѣстнику

Н. Карѣевъ.

В падолисті обходив ювилей дійсний член Наук. Тов. ім. Шевченка, д. Мих. Павлик. Із тої нагоди вислано йому привіт такого змісту:

Високоповажані Добродію! Наукове Товариство ім. Шевченка пересилає Вам з нагоди Вашого ювилею щирі поздоровленя і бажаня як найкрасших успіхів у задуманих Вами наукових і літературних працях. — За Виділ Наукового Товариства ім. Шевченка: Проф. Кирило Студинський, заступник голови. Др. Гр. Гарматій, член Виділу.

На ювилей довголітного звичайного і почесного члена Товариства д. Івана Левицького в Київі їздив як репрезентант Товариства заступник голови др. К. Студинський. Він відчитував також адреси, вислані Ювилятови від Товариства і редакциї Літ. Наук. Вістника, такого змісту:

Від Наук. Тов. ім. Шевченка: Високоповажаний Добродію Іване Семеновичу! Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові, здавна зачисляючи Вас до своїх почесних членів, користуєть ся отсею радісною нагодою 35-літнього ювілею Вашої славної та плодовитої літературної праці, щоб зложити Вам і від себе сердечні бажаня здоровля, довгих іще літ і нових успіхів на полі літературної творчости. Шануючи в Вас одного з найкрасших майстрів нашої мови, Товариство підносить особливо ту обставину, що від самого початку своєї письменської діяльности Ви були одним із перших Українців, що друкували свої праці в Галичині і тим у часах важкого занепаду національної думки й творчости причинили ся дуже багато до піддержаня віри в її кращу будущину по сей і по той бік Збруча. Товариство бажає Вам і всім тим, що шанують Ваше імя й Вашу творчість, дожити як найшвидше тої щасливої хвилі, коли спадуть вікові пута, що доси сковують наше слово і нашу громадську думку, і на покладеній Вашою працею тривкій основі нові поколїня могтимуть у повній свободі будувати величню будову нової, відродженої України.

Від редакциї Літ. Наук. Вістника: Високоповажаний Добродію! Любий і Шановний наш Ювиляте! Ювилей 35-літної плодючої літературної діяльности українського письменника річ така рідка і незвичайна, а спеціяльно ювилей Ваш, творця так многих ярких і на віки незабутних постатий і малюнків, чаром великого

творчого таланту вихоплених із українського житя, такий радісний празник для всеї нашої країни, що не диво, коли він відбиваєть ся широкою луною від Карпат до Кавказу, від Сяна до Кубані, і ще далї, доки лунає українське слово і чарує серце українська пісня. І редакція Літературно-Наукового Вістника у Львові, числячи Вас між своїх співробітників і гордячи ся тим Вашим співробітництвом, прилучує свій голос до величнього хору учасників нинїшного сьвята, бажаючи Вам іще многих успіхів на ниві літературної творчости, а нашій літературі ще не одної коштовної перлини з під Вашого пера. Обіймаючи своїм любячим серцем усю Україну, вникаючи своїм високо художнїм оком у всї верстви нашого народа. Ви дали для грядущих поколїнь незабутні взірцї літературної творчости і заразом увіковічнили багато типів та моментів житя нашого народу. Ви були поперед усього артистом і то виключно українським артистом, були щирим і безповоротним Українцем у пору, коли й найкрасші сини України хитали ся на роздорожі. От тим то ми, молодше поколїнє, в нинїшню радісну хвилю підносимо і свій голос: Най жиє Іван Нечуй Левицький! Най жиє і розвиваєть ся і все новою красою пишаєть ся українське слово!

Нові товариства й інституциї, що приступили до обміну виданями.

Bielitz-Biala. Redaktion der Mitteilungen des Beskidenvereins.

Czernowitz. Redaktion der Österreichischen Richter-Zeitung.

Liége. Redaction de „Wallonia“.

СПетербургъ, Музей антропологіи и этнографіи им. импер. Петра Великаго.

Нові виданя Товариства.

Записки Наукового Товариства імени Шевченка, виходять у Львові що два місяці під редакцією Михайла Грушевського. Рік XIV. Т. LXI. Кн. V. Львів, 1904. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 192, 8⁰. Ціна 3 кор. Зміст: 1) Козаччина на переломі XVI і XVII в. (1591—1603), написав Василь Доманицький. Ст. 33—64. — 2) Предтеча унії, критично-історична студия, написав Олександер Сушко. Ст. 126—177. — 3) Нові причинки до історії відносин російського правительства до України в 1720-х і 1730-х рр., написав Ів. Джиджора. Ст. 1—40. — 4) Miscellanea: а) „Коваки“ в Галичині 1605 р., под. М. Грушевський; б) Маркіян Шашкевич про свою читанку, под. М. Тершаковець; в) Чи Шашкевичеві вірші? под. І. Франко. Ст. 1—5. — 5) Наукова Хроніка: Етноґрафія в західно-европейській науковій літературі останніх років, подав Зенон Кузеля (докінчене). Ст. 1—25. — 6) Бібліоґрафія (рецензії й справоздання). Ст. 1—38.

Записки Наукового Товариства імени Шевченка, виходять у Львові що два місяці під редакцією Мих. Грушевського. Рік XIII. Кн. VI. Т. LXII. Львів, 1903. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 192, 8⁰. Ціна 3 кор. Зміст: 1) Матеріяли до історії Коліївщини. III. Польська поема про уманську різню, подав др. І. Франко. Ст. 1—40. — 2) Козаччина на переломі XVI і XVII в. (1591—1603), написав Василь Доманицький (VI—X). Ст. 65—113. — 3) Miscellanea: а) Руська „Кройника“ з XVII в., подав о. Арістарх Крижановський; б) П. Литвинова-Бартош (некрольоґ); в) Олександр Пипін (некрольоґ), под. М. Грушевський.

Ст. 1—5. — 4) Наукова хроніка: Огляд часописей за р. 1903. Ст. 1—64. — 5) Бібліоґрафія (рецензії й справозданя). Ст. 1—34.

Материяли до укр.-руської етнольоґії Видане етноґрафічної комісиї за редакциєю Хв. Вовка. Т. VII. Гуцульщина. Написав проф. Володимир Шухевич. Четверта часть. У Львові, 1904. З друкарнї Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 272, 8°.

Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. Ч. 19. Вип. III. Май—серпень. Львів, 1904. З друкарнї Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 32, 8°. Цїна 30 сот. Зміст: Загальні збори. — Засїданя Видїлу. — Засїданя секций. (Др. К. Левицький — Перші кроки нового австр. цивільного процесу. М. Грушевський — Звичайна схема руської історії й справа раціонального укладу історії східнього славянства. Ів. Джиджора — Нові причинки до історії московсько-українських відносин 1726—37 рр. М. Грушевський — Спірні питаня староруської етноґрафії. Яр. Ільницький — Право перевозу на зелїзницях. М. Грушевський — Етноґрафічні зміни і культурні впливи в археольоґічнім матеріялї України-Руси. Др. С. Дністрянський — Mandatum в починї права. З. Кузеля — Огляд лїтератури по етноґрафії в зах. і серед. Европі в рр. 1900—2. О. Радакова — Про золотарство у староб. пов. в Харківщинї. Др. В. Левицький — Про зерові місця функциї ζ (s). Засїданя комісий. — Участь Товариства у з'їздї чеських правників у Празї. — Нові виданя Товариства.

Лїтературно-Науковий Вістник (наукова частина).

IX книжка (за вересень):

Др. Евген Олесницький — З перед четвертини столїтя.
Іван Раковський — Вплив цивілїзації на людські нерви.
І. Франко — Східно-західнї непорозуміня.
Н. — В справі перекладу Сьвятого Письма.
Хроніка і бібліоґрафія.

X книжка (за жовтень):

І. Франко — Соціяльна акція, соціяльне питанє і соціялїзм.
Володимир Гнатюк — Єретик між москвофілами.
Син України — Азіятські люди.
І. Франко — Новини нашої лїтератури.
Н. Віллярі — Ірредентизм.
Хроніка і бібліоґрафія.

XI книжка (за падолист):

Іван Кревецький — Київське історичне товариство Нестора-літописця.

М. Лозинський — З сучасного робітницького руху (Конець буде).

П. Ваґлєр — Новітні вигади в старині (Конець).

Non Severus — Шевченко і критики.

Хроніка і бібліоґрафія.

XII книжка (за грудень);

Іван Франко — Подуви весни в Росії.

М. Лозинський — З сучасного робітницького руху (конець).

М. О. — З українських розрухів.

В. — Два ювилеї.

Д. Лукіянович — Евгенія Ярошинська.

До збирачів етноґрафічних матеріялів.

Хроніка і бібліоґрафія.

Відбитки.

Матеріяли до історії Коліївщини. Польська поема про уманську рівню. Подав др. Іван Франко. (Відбитка з „Записок" т. LXII). Львів, 1904. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 40, 8⁰, Ціна 40 сот.

Із судової практики. Написав Іван Чернявский. (Відбитка з „Часописи правничої і економічної" т. VI і VII). Львів, 1904. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 17, 8⁰. Ціна 17 сот.

Право перевозу на зелізницях. Написав Ярослав Ільницький. (Відбитка з „Часописи правничої і економічної" т. VI і VII). Львів, 1904. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 28, 8⁰. Ціна 28 сот.

Ususfructus nominis. Написав Юліян Заяц. (Конець). (Відбитка з „Часописи правничої і економічної" т. VI і VII). Львів, 1904. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 21—45, 8⁰. Ціна 24 сот.